

LUND UNIVERSITY

Lars Jonung om Coronapolitiken: Ett globalt fiasko

Jonung, Lars

Published in:
Seniora Läkare

2025

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Jonung, L. (2025). Lars Jonung om Coronapolitiken: Ett globalt fiasko. *Seniora Läkare*, 2025(1), 4-7.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Lars Jonung om Coronapolitiken:

Ett globalt fiasko

**Text: Lars Jonung,
pandemiforskare och
professor i nationalekonomi**

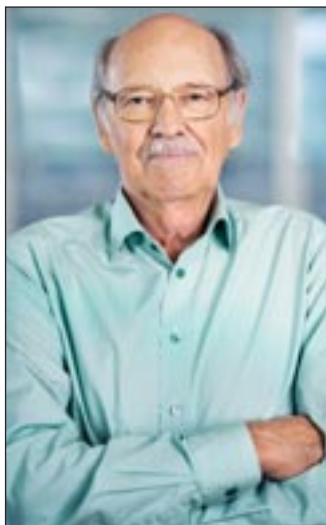
För fem år sedan drabbades världen av coronapandemin. Målet för ansvariga beslutsfattare blev att minska den geografiska rörligheten för människor i syfte att begränsa smittspridningen – i väntan på ett effektivt vaccin.

Här fanns i princip ett val mellan två medel: juridiskt tvingande nedstängningar, så kallade lockdowns, och frivillig anpassning genom rekommendationer och råd till allmänheten.

Här valde politiker en taktik som främst byggde på nedstängningar av samhället. Inget land stod utanför detta mönster.

Kina statuerade ett exempel som fick snabb internationell spridning. Medborgarna låstes in genom utgångsförbud och andra restriktioner på deras rörlighet som stängning av skolor och universitet, övervakade av polis och militär.

Foto: Johan Persson.

Historiskt sett utgör nedstängningspolitiken en exceptionell strategi. Vid de tidigare pandemierna under 1900-talet hölls samhället öppet. Lockdowns hade aldrig prövats tidigare i en sådan omfattning som under coronapandemin.

Syftet med denna korta artikel är att utvärdera nedstängningspolitiken så här fem år efter utbrottet och dra lärdomar inför nästa pandemi.

Granskningen bygger främst på den forskning jag varit engagerad i.

DET SAMHÄLLSEKONOMISKA PERSPEKTIVET

▼ Jag är yrkesskadad. Som nationalekonom vill jag betona att en utvärdering av nedstängningspolitiken måste bygga på en helhetssyn där de totala intäkterna eller fördelarna (vinsterna) med politiken jämförs med dess totala

kostnaderna för samhället.

Vi måste ta hänsyn till både de direkta och indirekta effekterna av nedstängningarna såväl som de kort- och långsiktiga verkningarna. Först därefter kan vi dra slutsatser om vilken politik som bör drivas.

Nationalekonomer utvärderar alla former av politik på detta sätt: miljöpolitik, trafikpolitik, klimatpolitik, bostadspolitik, jordbrukspolitik, valutapolitik, finanspolitik, riksbanks-

politik, energipolitik och skattepolitik. Och nu gäller det pandemipolitiken.

Naturvetare är minde lämpade för en komplett utvärdering av pandemipolitiken. Deras perspektiv är ett centralt element i analysen men är alltför begränsat.

Ett snävt synsätt leder lätt till olämpliga rekommendationer. Pandemidebatten ger goda exempel på det skadliga inflytande som alarmistiska

epidemiologer och virologer har sökt utöva.

KOSTNADER FÖR NEDSTÄNGNINGARNA

▼ Låt mig börja med de samhällsekonomiska kostnaderna av lockdowns. De kan grovt klassificeras under tre rubriker: ekonomiska, sociala och politiska.

Fortsättning nästa uppslag >>>

”Forskare har noterat ett växande auktoritärt styre över hela världen under och efter pandemin”.

■ **De ekonomiska kostnaderna** inkluderar stora produktionsbortfall, ökad arbetslöshet, en störtvåg av konkurser, negativ tillväxt och växande fattigdom.

Inflationen och den offentliga skuldsättningen drevs upp. Nedstängningarna hade dessutom en sned fördelningsprofil. De träffade låginkomsttagare, kvinnor och barn förhållandevis hårt. U-länder drabbades kraftigare än i-länder.

■ **De sociala kostnaderna** omfattar bland annat en hälsoförlust för dem som inte blev sjuka i covid-19 genom försämringen av hälsorelaterad livskvalitet mätt som QALY (kvalitetsjusterade levnadsår) på grund av att många tvingades vara hemma från arbetet. Sociala problem som misshandel inom familjen ökade.

Förlusten i humankapital blev

enorm, i synnerhet i u-länder, genom att barn gick miste om utbildning när skolor var stängda under lång tid.

■ **De politiska kostnaderna** blev höga. Lockdowns innebar svåra inskränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna. De utgjorde ett hot mot den liberala demokratin.

Forskare har noterat ett växande auktoritärt styre över hela världen under och efter pandemin. Populism och konspirationsteorier frodades i hägnet av lockdowns i många länder.

Flera bedömare hävdar att valet av Donald Trump till USA:s president i november 2024 förklaras av den höga inflation som den amerikanska nedstängningspolitiken bidrog till. Nedstängningarna pressade upp priserna genom att samtidigt minska utbudet av varor och driva fram en expansiv

penningpolitik. Konsekvensen blev att demokraterna förlorade makten.

Många av kostnaderna är också av långvarig natur. Förlusten av utbildning går knappast att återhämta.

Ökningen i statsskulden tvingar regeringar att nu hålla tillbaka på investeringar på viktiga områden som hälso- och sjukvård. Vi har ännu inte registrerat alla kostnader. De kommer att dyka upp under lång tid framöver.

HÄLSOVINSTER AV NEDSTÄNGNINGARNA

▼ När coronapandemin bröt ut våren 2020 införde Kina omedelbart lockdowns. Reaktionen spred sig till resten av världen. Sverige valde till en början en mer försiktig linje.

Regeringen la emellertid fram ett förslag om en pandemilag under 2020. Det gav myndigheterna ökade befogenheter att begränsa den sociala rörligheten.

Som en av författarna av remissen från Lunds universitet rörande den nya lagen ställde jag mig skeptisk. Forskningen visade tydligt att tvingande nedstängningar har liten eller ingen inverkan på smittspridningen och dödligheten i covid-19. De har emellertid stora negativa ekonomiska och sociala konsekvenser.

Förslaget till pandemilag uppfyllde inte de mest elementära krav på samhällsekonomisk analys. Här föreslogs ineffektiva, skadliga och godtyckliga åtgärder utan förankring i data och forskning. Men det hindrade inte regeringen från att anta pandemilagen.

Den kinesiska reaktionen med omfattande lockdowns, där myndigheterna även gick så långt att hela kvarter stängdes och delar av befolkningen låstes in i sina hem, spred sig snabbt till resten av världen.

Debatten blev livlig om coronapolitiken, såväl i Sverige som internationellt. Som jag såg det: en heltäckande analys av effekterna av lockdowns på dödligheten saknades.

Tillsammans med en amerikansk och en dansk forskare genomförde vi därför en så kallad metaanalys där vi sökte kondensera slutsatserna från alla relevanta studier som gjorts av sambandet mellan graden av nedstängning och överdödligheten.

Arbetet blev enormt eftersom vårt mål var att täcka allt som publicerats på engelska. Vi började med mer än 18 000 utgivna rapporter och skalade ned urvalet till ett trettiotal studier. Så få var relevanta för vår frågeställning.

Då hade vi tagit bort alla studier baserade på smittspridningsmodeller. De var av intet värde för att studera de faktiska effekterna av olika typer av nedstängningar.

Till slut blev det en bok byggd på vår metaanalys, publicerad 2023. Den centrala slutsatsen var att nedstängningspolitiken i sig hade en positiv men negligerbar effekt på överdödligheten. Detta är således vinsten eller intäkten av lockdowns. Denna måste nu ställas mot kostnaderna av pandemipolitiken som listades här ovan.

Till bilden hör att tvärsnittsstudier som täcker flera länder visar att länder som valde högre grad av nedstängningar inte fick lägre dödlighet. Däremot fick de en klart lägre tillväxt. Nedstängningar var alltså en högst ineffektiv metod att hålla ned överdödligheten.

SAMMANFATTNING

▼ Nu fem år efter pandemins utbrott pekar den vetenskapliga evidensen på att nedstängningspolitiken resulterade i ett mycket begränsat positivt hälsoutfall samtidigt som de ekonomiska, sociala och politiska kostna-

derna var enorma.

När vi väger de höga kostnaderna mot de låga intäkterna för hela samhället framstår tvingande nedstängningar som ett skadligt instrument.

Nedstängningarna var inte bara förgäves utan utgör ett kostsamt fiasko på global nivå enligt dagens forskningsläge. Den svenska linjen före pandemilagen framstår idag som mer attraktiv än tvångslinjen.

En väg byggd på främst frivillig anpassning genom råd och rekommendationer är mer lovande än tvångsåtgärder.

Utvärderingen av lockdowns kommer att fortsätta. Min prognos är att forskarsamhället kommer bli mer kritisk mot lockdowns än idag.

Lärdomarna inför nästa pandemi är klara. Ansvariga politiker får inte gripas av panik och pandemipopulism. De ska inte lyssna på domedagsprofeterna. De ska i stället jämföra de förväntade kostnaderna med de förväntade intäkterna för samhället av varje tänkt ingrepp.

Detta är lättare att göra vid en framtida pandemi eftersom det finns en vetenskaplig evidens från coronapandemin rörande de ekonomiska, sociala och politiska kostnaderna av nedstängningar. De grava misstagen från pandemipolitiken 2020–2022 får inte upprepas!

■ Några referenser:

- Andersson, Fredrik och Lars Jonung (2023), "När paniken styrde politiken – lärdomar från coronapandemin", Ekonomisk Debatt, årgång 51, nr 4, sid. 67–81. <https://www.nationalekonomi.se/wp-content/uploads/2023/05/51-4-fngalj.pdf>
- Herby, Jonas, Lars Jonung, Steve H. Hanke, (2023), Did lockdowns work? The verdict on Covid restrictions, IEA Perspectives 1, London. <https://iea.org.uk/publications/did-lockdowns-work-the-verdict-on-covid-restrictions/>.
- Jonung, Lars och Joakim Nergelius (2020), "Grundlagen sätter ramarna för Sveriges coronastrategi", DN Debatt, Dagens Nyheter, 2 augusti. <https://www.dn.se/debatt/grundlagen-satter-ramarna-for-sveriges-coronastrategi/>

OM LARS JONUNG

Lars Jonung blev pandemiforskare långt före coronapandemin. Så här berättar han för Seniora Läkare:

▼ Det började under fågelinfluensan 2005 då jag var forskningsrådgivare vid DG ECFIN, en del av Europeiska Kommissionen i Bryssel.

Det fanns en oro att fågelinfluensan skulle utvecklas till en pandemi. En prognos i augusti 2005 av den brittiske epidemiologen Neil Ferguson, sedermera känd som professor lockdown, förutspådde att fågelinfluensan kunde döda upp till 200 miljoner människor i världen.

För att fördjupa den interna diskussionen om risken för en hälsokris tog jag initiativ till en studie av effekterna av en eventuell pandemi på Europas ekonomi. Utgångspunkten var en modell över EU:s makroekonomi kombinerad med strategiska antaganden rörande smittspridning, antalet förlorade arbetsveckor och dödlighet. Data hämtades från spanska sjukan, den svåraste pandemin i modern tid.

Rapporten, klar i juni 2006, visade att en pandemi med så unikt hög dödlighet som spanska sjukan skulle ge samma ekonomiska nedgång som en djup lågkonjunktur, dvs. en nedgång mellan 2–4 procent av BNP under kort tid, följt av snabb återhämtning utan bestående effekter.

Det blev ingen pandemi av fågelinfluensan. I stället för 200 miljoner döda enligt Fergusons prognos blev det mindre än tusen personer som dog av fågelinfluensan.

Min rapport glömdes bort. Men jag behöll en lärdom av modellövningen; en svår hälsokris får inte förvärras med drastiska nedstängningsåtgärder som slår sönder ekonomin och samhället.